

- Libermann : Bainen Brieguel atchikia da Candelariako jendeari. Hogoi urthe hotan han da.
- A.N. : Baditake; Bainen hura dugu behar. Libermann, igor berehala norbeit Candelaria hirirat.
Orai jar gaiten. Espafiako Erregearen gizonak helduak dira Ikasteche huntarat?....
- Libermann : Orai elizan othoitzean dira eta ethoriko dira memento batetarik besterat. Anartean soldado beltzek behar dituzte musikarekin errezebitu.
- A.N. /: Ekarri dia Akta Jesuistarik Espafiolen untziak?
Oros : ~~Ez~~
- Libermann : (ethortzen den Oros Aitari) Jesuistarik untzitik jeutsi dea?
Oros : Ez
- A.N. : Alta. Erromatik Aita Naguxia Generalak hitz emana zaukun laguntza...Eta bestela kurritu ditutzun herrietan nola doa gure kontra egiten duten inkesta?..
- Libermann : Ageri da helen jokoa. Diote baginduzkeela zilhar eta urhe miak lekuko jendea petzero atchikitzen dugula, eta oraino ez dakit zer eta zer. Bainen Espafiolak atchemanak dira; Jesuisten lurretan ez dute deusik harrapatzen. Galda hori Villano aintzindariari.
- A.N. : Villano delakoa... Oros elheka zatzu eta ikhus zer dion. Soldado izan zira eta harekin gudukatu, haren dako lagun bat zira. Eta bestalde ez othe da girstinoa?...
- Libermann : Ba bere eginbideak bethatzen ditu, alde hortarik ez da deus erraitekorik
- A.N. : Haren erranen gainean dugu ari behar. Harek ditu konduek emanen Miura Embachadoreari. Harekilakoa egizu, hura segi, harekin edan, ere, behar bada arno ona maite duzu.
- Libermann : Ikusiko duzu Aita Nagusia, inkestak erakutsiko duela zertaz gaituzten akusatzen; eta gero Erregearen Embachadoreak berriaz churituko gaitu eta jujamendua izanen da zuzena lehengo denboran bezala..
- A.N. : Ba Jainkoaren graziak gure lana laguntzen fu. Hura gabe deus ez gintazke. Bainen gauza horiek lur huntakoak izanikan ere ez ditugu debalde utzi behar. Gure dretchoak behar ditugu zaindu.
- Libermann : (hntizean) Oraino zombait oren eta churituak izanen gira. Oros Aita zerbeitetaz jelostua da bainen egon dadiela gustian. Ebadea
- Oros : Espafiol horiek sei hilabete hotan hor daude, inkesta behar dutela bururatu, hori ez zaut batere laket. Behar ditugu faltsu horiek aintzindu.
- A.N. : Ez dute espafiolek auzia eremanen. Embachadorea ezagutzen dut, gizon zuzena da. Eta Mihurak gure aphezen medioz du kargu hori bildu.
- Oros : Buenos-Aires-eko, Tucuman eta Azuncion-eko aphezpikuak gure kontra ditugu.
- A.N. : Aphezpikuek bere jenden intresak defendiatzen dituzte; defesdia ditzagun gure jendenak.
- Oros : Heneago espanolak herran daude gure kontra.
- A.N. : Berdin balio du. Erosiko dituzte giza tchar zombait, bainen Embachadorea gizona da.
- Oros : Beste erresuma batean ere gizon bat, Carvalho deitua ohoratua da gain gainetik gu beltztu gaituelakotz.
- A.N. : Espafia besterik da.
- Oros : Frantsian berean gure lagunek kanpo dute eta hori delako gizon haren izkribuen gatik

- A.N. : Khasatze horrek erroak barnago ditu; Oraiko filosofoak dira guri aher.
- Oros : Apezpikuek berek kango ezarri nahi gaituzte eskualde huntarik.
- A.N. : Aita Sainduak maite gaitu eta laguntzen. Nehorik ez du Aita Saindua laidostatuko.
- Bustillos : Bortha hori zertako gahotzen duzue? Ala heldur zirezte?
- A.N. : Agur Jauna Zeratz dugu zure errezebitzeko ohorea?
- Bustillos : Ez da ohorerik aipu; heldu niz tratulari eta laborari giristino guzien izenian
- A.N. : Tenore onean heldu zira. Oren baten buruan Embachadoreari erraiton ahalko duzu zer den zure arrangura.
- Bustillos : (gora) Oraino delako enbachadore hetarik... Ezagutzen zuztegu. Usaian zuen jujeak zihauriek hautatzen dituzte. Bainan leporadino badugula jakin ezazu. Lehenik lekuak lekuak huts dezastela zuen meneko diren indioek eta ez ditezela gure menekoekin ibil.
- A.N. : (estiki) Bainan behar ditugu Buenos-Aires-eko hirian berean atchiki inkesta egiteko behar direnak. Guk nahiago gintuzte etcherat igorri etsenplu tzarrareh gatik.
- Bustillos : (Gaitziturik) Nundik etxenplu tzarra? Zuenek dute emaiten exanplu tzarra ~~marik~~ Lana ber heinian da bethi. Gauzak hola josnez jendea jazartuko da arte laburrik barne.
- A.N. : Bainan zer egiten ahal dugu guk?...
- Bustillos : Ichilaraz zuen gizonak... Zuen erresuma nehun ez bezalakoa dela, eta gauza ederra dela giristino herria esklaborik gabe, eta ez dakit zer eta zer.
- A.N. : Gauza horiek pochela badituzu, errazu....
- Bustillos : Badakigu jende horiek ez direla inkesta egilek hautatuak bainan zuek. Ezagutzen zuztegu aski, bainan ez ditugu zuen manerak onharzen ez eta ere gure langileri opor eginaraztea. Zuen lana segi zazu nahi duzuen lekuan, Erregearen baimena maluruski duzuenaz gainean. Bainan zuen jendeak lekuak huts dezastela Buenos-Aires hiritik.
- A.N. : Beraz manatuko dut gure jendeak ez ditezen Ikasteche huntarik jelgi. Aski zazu...
- Bustillos : Hori lehen gauza da.
- A.N. : Ez adiorik, Jauna. Oros Aita segi zazu gizon hori. (Bustillos ez da mugitzea) Baduzu oraino zerbait erraiteko
- Bustillos : (motz) Ba. gure begien bichtatik Paraguai-ko eskualdetik zoazte hori nahiago ginduke.
- A.N. : Ez adiorik....
- Bustillos : ez zuztegu gehiago ikusi ere nahi hemen. Konprenitu duzu hori.
- A.N. : Ez zaitut nik hemen atchikitzen.
- Bustillos : (joaiten) Lekuak huts Paraguay huntarik... (Oros le suit) Cornelis arrive précipitamment suivi peu apres de Clarke)
- Cornelis : (sarzean) Bego hortan ... Asea niz... Fini... Banoa....
- A.N. : Bainan Jauna....
- Cornelis : Ez dut zuen dutebhar beharik.
- Clarke : Cornelis jaunak aldi huntako bere dute beharra bertze numbeit erosiko du... Sakramento hirian menturaz...
- Cornelis : Segurki eta hori eginen dut... Sacramento hirian... Ni mila hirri-kuren erdian pasatzen niz zuen dutea lekurat heldu gabe eta oraino prezio alimaleak galdatzen dauzatzue. Azken aldikotz erraiten dautzuek, Aita Nagusia lekuko, nahi duzia tratia egin 1;200 stan.
- Clarke : Ez dezaket. Falta dugu burdina eta gisia eskualde berrietzat. Gure dutearen balioarekin dugu erosten European doi-doi behar dau hura.... Bainan zoazi Sacramentorat; eta entsea berzen dutea...
- Cornelis : Badakit zuen dutea hoberena dela. garbiena. mundu guzian jendeak galdatzen dutela Jesuaten matei fiamatu hura... Bego...

- Clarke : Ez dautzugu aldi huntan saltzen ahal. Alta dolu dugu..
 Cornelis : Chapela eta makila...Ah ...ez beherean utziak ditut. (Il fait de sortir puis s'arrête) Aita Nagusia ezagutzen nuzu: Protestanta niz baina ezagutzen dituzu ene sendimendua zuen alderat. Denetaz sustengatzen zituztet zuen pharteko etsai batzuen kontra. Baina hola ez dezaket... nahi nuzue peko errekarat igorri (badoa)
- A.N. : Tratu egizue... (à Clarke) Errazu Cornelis gure adichkidea da..
 Cornelis : Errazu motseroa, ez duzu sos bat ateratzen ahal... Baina Aita ontsa mintzo baita 1.300 etan...Kargaturik prest...
- Clarke : Mila borz ehun-en petik ez
 Cornelis : Mila borz ehun? Ez adiorik (Badoa) Alta...
 A.N. : Adichkide bat galtzen dugu. Ez zema halarik ere egiten ahal?...
~~Cornelis~~ : Guk espafioleri pagatzen dugu chuchen galdatzen dutena. Beraz zorrik ez egiteko, behar ditugu kondiak cheheki egin. Eta berzalde zaude gustian berriz jinen da.
- A.N. : Eroslea?....
~~Cornelis~~ : Ba
 A.N. : Iduri zuen gaitzitua.
 Clarke : Iduri; Jende horiek erakutsi dautate ofizioa.
 Cornelis : (entrant à nouveau) Chapela eta makila nun ezarri ditut...Hemen.. ez... Moltseroaren bulegoan naski... Barkatu.(Il sort par la porte de gauche)
- Clarke : Arras ontsa badauki nun utziak dituen chapel eta makilak.. Duteaz du achola.
 Cornelis : (revient avec chapeau et canne) Beraz, Aita Nagusia, asken aldikot elgar ikusten dugu.
 A.N. : Dolu nuke....Elgar adi zazue moltseroarekin.
 Cornelis: Gizon horekin; (à Clarke) Ez dut baltezpada zure dutea nahi baina Aita Nagusia da hanbat gochoa eta....eta... mila eta lau ehun etan zu zirelakotz.....
- Clarke : Zurea da mila eta lau ehun etan zu zirelakotz.
 Cornelis Biba zu ...Aferetan gizon aditua zira zu...(espalda hunkitzen dio
 Clarke : Berehala kargatzen dut eta zato enekin ikusterat;
 Cornelis Ez du balio zutan fida ~~du~~ niz. (Clarke sort)
 Horra dirua...200....300...400...
- A.N. : Jainko maitea zurekin izan dadiela bidaiata guzian.
 Cornelis : 600....700... 800... Milesker
 A.N. : Zuzentasunean jukatzen gaitutzu. Katoliko zonbaitek ere behar lukete zu bezala pentsatu.
 Cornelis Ba hainitz etsai badituzue 900...1000... eta horra denak so egizu.
 A.N. : Arras ontsa da...
 Cornelis : Zerbeit egiten ahal badautzuet egun batez? Nork daki?..Ihes leku bat eskain?...Gu Jesuistak ere onhartzen ditugu...
- A.N. : Arrallerias ari zira....
 Cornelis : Oh, ez. Pena handi dut behar bezalako gizonak baitzizte..Gaitzak gizonak eta zuen obra mementorik hobereanean utzi behar...
 A.N. : Ah..Zu ere...
 Cornelis : Ba galdua zirezte....
 A.N. : Zuk ere uste duzu ez dela deus egitekorik. Sines ez nezazu, traba hainitz gure bidean bada, aintzina joaiten girelakotz. Baina es gira geldituko. Ehun eta berrogoi eta hamar urthez aphailatzen ari ondoan Jesuistak lotzerat daza Paragua-ri. (Il montre la carte) Gudu bat izigarria, urak iraganez, badoatzi keku salbaitarat heietan azken giristino bilhakatu arte. Egia da, gure erresuma ez da bethierekoa, egun batez eroriko da. Baina erreusitu dugu

- A.N. : Mendez mende, beste batzuk saila segituko dute, eta azkenean mundu guztiak goratuko du hainbeste berantetsi duen bakea.
- Cornelis : Aita Nagusia, Jaunkoak begira zaitzatela zu eta zure erresuma...
- A.N. : Egizu Hollandar~~en~~ bino bidaiari on
Cornelis sort. Le Père Provincial range l'argent, le porte vers la chambre gauche Musique de marche puis silence entre Miura)
- Miura : Alfonso Fernandez.....
- A.N. : Miura espaldikoa..... (Accolade)
- Miura : (ton officiel) Aita Nagusia....
- A.N. : (De même) Jaun Enbachadorea.
- Miura : Goraintzi ekarzen dautzut Toledatik zure aitaren phartez.
- A.N. : Milesker....
- Miura : Zure bi aneak aintzindari dira espagnol armadan.
- A.N. : Nitarik urrun dira. Ongi ethorri, Jaun enbachadorea
- Miura : (jarririk) Orhoit niz nola zinen gazte eta suhar. Eta orai elgarrekingira zu fraile eta ni enbachadore.
- A.N. : Zure amodioa beti bizi dea?...
- Miura : Ba beti Españako eta Erregearen alderat.
- A.N. : Nerea ere. Kristoren alderat eta haren zerbitzuko hemen Paraguay huntan.
- Miura : Dakizun lanaz kargatua niz..
- A.N. : Ba eta erremestiatzen zaitut.
- Miura : Hartu behar ditut gustatzen ez zauzkitan chede batzu.
- A.N. : Sinesten ditut zaitut.
- Miura : Zuzenbidea segitzen dut eta zuzen kontrako gauzak hemendik kanpo ezargo. Behar diren bideak hartuko ditut.
- A.N. : Zure eginbidea da.
- Miura : Lehen gauza: inkesta denbora guzian Ikasteche huntako bortak hetsiak izanen dira.
- A.N. : Segurki.
- Miura : Nehor ez du hemendik atheratu behar.
- A.N. : Zure manuak segituko ditugu lanoki
- Miura : Milesker.... Gero (Cornelis entre rapidement)
- Cornelis : Zer da manera hau. Zure etchean beharko dut gelditu Aita Nagusia Gizon hunen soldadoak Ikastechean dira eta ez dute usten nehor pasatzerat.
- A.N. : Badakit Cornelis. (à Miura) Jaun hau Hollandesa da. Utzarazu pasatzerat, ene adichkidea da.
- Miura : Ez dezaket, ditudan manuen kontra da
- Cornelis : Arrazoinik gabe preso atchikitzen duzu arrotz bat. Zendako hori?...
- A.N. : Ez zira preso...
- Cornelis : Ba eta zu ere..
- A.N. : Ni ere ...
- Cornelis : Ba eta zu ere eta zer diozu preso izaitiaz..?
- A.N. : (souriant toujours) Ni...preso...
- Cornelis : Ez duzia ikusten Jesuista guztiak presoner direla?
- A.N. : (à Miura) Ikasteche hunen hesteak erran nahi othe du preso girela?
- Miura :(il ne répond pas)
- A.N. : Ez gituzu preso ezarriko arrazoinik gabe...?
- Miura : ..(il se lève)
- A.N. : Egiarki preso eginak girea..?
- Miura : (estiki) Nik dutan bigarren manua hau da: Inkesta denboran, auzi auzinean, Jesuistak preso atchiki behar ditut. (Le Père Provincial recule épouvané se retourne vers l'acarte puis ouvre lentement les bras comme il voulait protéger l'Etat)

— Rideau —

Bigarren Zatia

- Arago : Makilekin merechi indúke. Zer ari izan zira hoinberze denbora huntan.. Frogak behar zintuen....Nun dira lekukotasunak??.Minen gaitan..diru gordeen gainean. Badae dirurik Paraguay-ko Erregearen potretarekin?;;.Nola fragatuko duzu Jesuistek jendea zangopetan daukatela?..Ez dutela Españako Erregeari obeditzen?..Behar ditugu paper andana bat lekuko. Nun dituzue?...
- Villano : Horra, horra...Ilhabethe osoak eman ditut hoin biltzen. Hiri batean bazen asto karga bat, berze batean bi asto karga, eta hirugarrean....
- Arago : Laugarren, astoa zu. Asto bat gaitza, asto bat animalia....
- Villano: Ah.. Jakinazu laidotzen nuzula
- Arago : Biltzen dautazu huntat bi mila gizonen sinadura, paper, pleinu, zinkurina...
- Villano Ene eginbidea zen biltzea.Ene eginbidea bethedut. Soldado niz eta aintzindari. Badakit, nahi baduzue, Jesuistak Jesuistak kanpo emanen dituzuela paperekin ala gabé. Bainan manatu dautate paperen biltzea eta bildu ditut. Zueri orai hautatzea heletan nahi dituzuenak
- Arago : Arralleriaz ari zira naski..?
- Villano : Zu zira arrallerian ari. Zer bada? Mapa hortan behar ez bezalako thonia bat badela?.. ^{ouhachoko} ~~Harkatu erabaki bat eta borratuko duzue~~ ^{Mapa hortan behar ez bezalako thonia bat badela?.. Harkatu erabaki bat eta borratuko duzue} Denak aberastuko gira, bada errekoita, kotoin eta berzalde ehun eta berrogoi eta hamar mila gizon esklabo izaiteko Jainkoak kreatuak. Beraz zerendako inkesta, auzi eta buru hauste. Gerla ttipi bat eta denak fini dira..
- Arago : Justu justua gerlarik dugu ez behar. Ez duzu hori aditzen?..Dretchoa gure alde behar dugu. Horela Jesuistek ez daukute gerlarik egiten ahalko. Auzian behar dugu lehenik frogatu: Erresuma hunek ez duela Erregeari obeditzen. Bigarrenekorik: Jesuisten esklabo dela hemengo jendea. Hirugarrenekorik : behar ditugula beraz libratu. Eta laugarrenekorik : Jesuistek badituztela gorderik dauzkaten zilhar miak
- Villano : Bainan ez duzu deus frogatzen ahal, ez baita egia.
- Arago : Nik diot frogatu behar dugun dela.
- Villano : Zertako behar dugu lan hori egin?... Zertako bada..?
- Arago : (geste vers le couloir) Ichil zabte.
Miura, Querini, et le Père Provincial arrivent suivis de quelques soldats qui restent dans le couloir
- Miura : Aita Nagusia, jar zaite othoi. Eta zu Querini Jauna, barka zadazu bainan zure lekua hemen da zonbeit demboraz.
- Querini : Obeditzen dut bainan bitchi zaut nola bidaisant arrotzak heme n atchikitzen dituzun?..
- Miura : Bitchi zaut ere zu ethorzea hunarat memento huntan. Ni, manuairen peko niz..
- Querini : Ni ere alta..
- Miura : Ez zira borchatua gure bilkuran egoitea, bainan ikasteche huntan behar duzu egon..
- Querini: Milesker. (badoa)
- A.N. : Nik galdatzen dautzut egoitza eta behatzea,
- Querini : Erranen duzue berdin zerbeit arrotz batek entzun behar ez ditien solas zonbeit.
- A.N. : Ez. Ez dugu deus gordatzeko.
- Querini : Beraz zuer nago. (Il sort)
- Miura : (à Arago) Inkesta egileak erran dezagula zertaz Jesuistak

- Miura : akusatua diren. Jar zaite Jaunak (Tous s'assoient)
 Arago : Villano Jauna mintsa zaite.
 Villano : Zertaz akusatua diren...? ~~guziak~~ ~~mi~~ Jesuistak akusatzen dituzte...
 Horiak guziak paperetan iskribatuak dire miletan. Nik ez ditut klar-
 zen ahal hola bi hitzez. Beraz Jaun Enbachadorea ikus paper horiek
 Miura : Aita Nagusia, badakizia zertaz zirezten akusatua..?
 A.N. : Errana izan da erresuma ~~haz~~ berezi bat antolatu dugula eta Erregeari
 desobeditu. gure sal erospentarik intres handiegiak atheratu eta hori
 España gure Erresumaren kaltetan, lehertu dugula eta petzero atchiki
 hemengo jendea gure gomenduko dena.
 Miura : Ikusiko ditugu gauza horiek bat berzearen ondotik. Villano Jauna
 egia dea Jesuistek erresuma berezi bat moldatu dutela Paraguay
 huntan..?
 Villano: Hala da...
 Miura : Zuk zer diozu..(au Père Provincial)
 A.N. : Ez dugu erresuma berezirik
 Villano Hemen nahi dutena egiten dute, beraz nagusi dira.
 Miura : Alta Españari ez dute ukho egin.
 Villano: Egia da hori
 Miura : Beraz ez dira hemen nagusi
 Villano: Hori ere hala da.
 Miura : Arago izkiria zazu: ez da frogatua izan Jesuistek erresuma berezi bat
 moldatu dutela. Bigarren gauza: Villano Jauna, Jesuistek Erregeari
 desobeditu dutea?...
 Villano: (s'essuie la sueur) Desobeditu...desobeditu...Nihaurek ikusi dut ez
 dutela err bethi obeditu.
 Miura : Desobeditzen dutea Erregeari?...
 Villano: Zertako egin lezakete.Orai arte ez diote deus galdatu. Baina zerbaiz
 galdetzen balinbazei, ez lezakete menturaz obedi.
 Miura : (au Père Provincial) Eta zuk zer diozu?...
 A.N. : Erregearen meneko gira eta orai arte zaindu gaitu.
 Miura : Eta ez ~~haz~~ balinbazizute gehiago begiratzen?
 A.N. : Lur huntako gauzetan beti gure nagusi dago.
 Miura : Zer nahi galdaturikan ere obedituko duzue?
 A.N. : Bekaturat artinoko guziak egiten ditugu.
 Miura : Arago izkiria zazu: Ez da frogatua izan desobeditu dutela. Villano
 Jauna egia dea eskualde hotan badireka zilhar-miak?...
 Villano: Inkestak ez du erran ez ba ez ezetz. Ez ditut oraino paper guziak
 irakurri. Menturaz zerbeit ageri izan ditake, edo inkestari batek
 guri erran gabe, kausitu duke, goiz huntan berian berdin. Beraz
 baditake Paraguay-ko erresuman zilhar-miak badituzketela.
 Miura : (au Père Provincial) Eta zuk zer diozu?...
 A.N. : Zin egiten dut erresuma huntan ez dugula ez harrapatu ez baliarazi
 zilhar edo urhe-miarik.
 Miura : Badituztia frogak holako miak badirela hemen?..
 Villano: EZ...
 Miura : Beraz Arago izkiria zazu: Orai arte ez dela frogarik izan Jesuistek
 badituztela zilhar-miak.
 Villano: (il répète)zilhar miak....
 Miura : Berze gauza bat : egia dea irabazi soberakinak egiten dituztela
 Españaren kaltetan?...
 Villano: Jesuistek saltzen eta erosten dute. Eta tratu egitea ohointza bezala
 da. Etcheak harrizkoak dituzte, elizak urhez betheak. Nundik dira
 hola aberak...?..Beren sal erospentarik. Beren salgeietarik beraz
 irabazi sobera egiten dute eta irabazia Españarena da.

Miura: (au Père) Zuk aldiz zer diozu?...

- Miura : zeren dako erresuma hori?...Ez da aphenen lana.
A.N. : Ez da gure lana.. Ez dugu lurreko erresuma bilhatzen. Baina hemen Jainkozko lana ez da hortaz kanpo eginen, gisa hortan ditugu arimak Kristoren ganat bilduko.
- Miura : Ez zena berzela egiten ahal?.K..
A.N. : Gristino horiek galtzen dira berze gristino espagnol eta portugesekin ibiliz.
- Miura : Baina ez dute gurekin bizitzerik. Egon ditela beren oihanetan eta eremuetan gristino gisa.
A.N. : Ez dituzte utzi beren oihanetan. Haizatu dituzte, preso alchatu, esklabo ezarri.
- Miura : Nork egin du hori?..
A.N. : Gristino zontzeitek. (Un temps de silence)
- Miura : Baina hemen zuen erresumako jendeak ez dute jende saltzalen beldurrik?
A.N. : Ez, jende saltzalek nun nahikoak izanikan ere, ez dute alde hotarat jiteko lanik.
- Miura : Eta zer gertha litake zuen lekua hartzen balute berze aphez batzuek. Predikatzen ahal da sotana ehuri ala beltzasekin?..
A.N. : Ez da hortan aski.Hemengo jendea guri jarria da.Nahi ginduzke zontzeit jenerazionen buruan, beren gain utzi. Ordian beren buruaren jabe izanen dira. Baina arte hortan gutaz kanpo ez dute berze aphez batzueri obedituko.
- Miura : Ez ditake beraz zueri ordainik atcheman.
A.N. : Diot batere prentzisionik gabe erresuma huntan ez ditakela gure heizako ordainik izan Jainkoaren loriarentzat.
- Miura : Arago iskriba zazu hori .
Arago : Jainkoaren loriarentzat.
(Par le couloir arrivent l'évêque, Bustillos, Queseda Catalde.)
- Miura : Ongi ethorri Juan apespikua. Agur Jaunak. Jar zirezte eta othoi ene galderi eman arrapostu. ez dut onhartuko egis ez den arraposturik
Bustillos (à voix basse à Queseda et à Catalde) Ez da guk behar duguna. Jesuisten gizona da.
- Miura : Jaun Aphezpikua, zontze denbora da Buens-Aires-eko hirian zirela?..
Aphespikua Bi urthe.
- Miura : Zure aintzinekoa hila dea?
Aphespikua Españarat itsularazi dute, bere gain hartu zituelakotz hiri huntako gristinoen pleinuak.
- Miura : Zer zioten Jesuisten batasunaz?
Aphespikua Huna Espagnol batzu Aita familiakoak ; Elhekazkitzu.
- Miura : Sarri eginen dugu; Zuhurrek zer diozu Jesuista horietaz ?
Aphespikua Jesuisten adichkidea nis eta goersten dut European eretikoen kontra egiten duten gudua.Errespetatzen ditut baina ohartu behar dut heren duten obra ez dela lehenago chedeen araberakoa.
- Miura : Zer chedetarar sortuada zuen batasuna? Aita Nagusia?
A.N. : Paganoen gristinotzeko bermatuz aldi oroz lekuan lekuko gisa. Eliza ama saildua eta Aita Saindua ezagutaraz eta maitaraz omnia ad majorem Dei Glorian.
- Miura : Oh ooh ...
Aphespikua Paraguay huntan, batasun hori bere eginbidetarik baxtertu da. Aphetasun bothereaz baliatuz, chutik emandute hemen berek nahi bezalako erresuma bat. Baliatzen dute hemengo jendeaz, Pentza, Debekatzen diote españolez eta espñoleri mintzatzea. Norbeit ez balinbada Jesuista...
- Miura : Barka . Aita Nagusia?

A.N. : Ene haurra espanta dut lehenik ikasi, halarik ere debekatu izan behar dugu gure erresuman zeren hemen ustelzalen tresna baita.

Miura : Jaun Apezpikua ?..

Apezpikua: Norbeit esuista ez bada ez ditake heien lurretan sar. Gizon espnola arrótz ez deus da hemen, bere arbasoek bildu lurretan?.. Berzalde, arinako gauzetan beretan ez dituzte onharsen aphezpikuen eta lekuko aphezen manusk. Ez dakit noren adichkidantzaz baliatuz Españako Erregearen ganik ardietai dituzten dretcho bereziak samrarazten baitituzte lehenagoko giristino espñolak.

Cuk ez dugu sekulan holako bothererik ukhan. Gizon aipatuak, komertzantak, espñolak, denak heldu zauskigu pleinuz eta arrangura. Eta aphezpikuak ez du deus ikusteko dretchorik. Erresuma hortan sartzea debekatua zaio... Aita Nagusia?..

Miura Apezpikua: A.N.

Ez dugu utzi Apezpikua gure erresumaren bisitazerat. Haren kondizioak ez gintuen onharzen ahal. Zoin ez onharzen ahal?

A.N. : Jin zitezen ehun gizon, tratulant eta berze Bueonos-Airesekoak. Salatu nahi ginsten . Ez dugu berze aphezker kondurik emaitako. Onhartuko ginduen Apezpikuaren legeko bisita bainan ez hoña.

Miura : Apezpikua:

(à l'évêque) Egia dea nahi zintuela ehun gizon surekin? Sobera ansart izanen nintzan bakarrik jinez edo aphez xonbeitekin. Gauzak garbiki erranen ditut. Ene aintzinekoea bezala Espñarat berrix igorria baniz ere, zabalduko daukitzut begiak, Jaun Embachadorea eta erranen nolakata duten gure erlisionen saindua, hemen. Aphezen estatua zikhindu dute, lur hantako erresuma kargua hararaziz Erlisionaren estakurian, chutik ezari dute chichtima bat jende horier ekariko suena, haskurri, soineko, atherbe eta segurtasu n.. Pagano hotsatarik egiazko giristinoak egin orde, larreko atchikimendu txar bat erakusten diote. Kristorek ez balinbadiote segurtaz en ogia haragia eta dute belharra, ez dute haren acholarik izanen. Prediku alkitik ez bada Jesuista mintzo bainan berze aphez bat , jende horiek irri eginen dute Kristoren erranez.

Horra zertaratu duten gure erlisionen saindua Paraguay aldean Jaun embachadorea ikus zuhaurrek.

Miura : Apezpikua:

Elizaren affera da hori. Erronak luke behar auzia trinkatu Frangotan jadanik hel egin dut Aita Sainduari. Bainan Europa zolatik so eginez Paraguay hantarat ez da ohartzen misione horren ederra baizik.

Miura : Apezpikua:

Eta Aita Saindua ararteko, zure aphezker ardiesten balute hemen sarsoko eta mintzazeko baimena?.. Zer sbatall handia guretzat, eta orduan hainitz gauzek kanbio lukete.

Miura :

Milesker erran dituzun horietaz, Jaun Apezpikua. Argitu gituzu . Villano segi zazu Jaun apezpikua eta kasu egizu atheak zabalik izan diten.

Miura :

(l'évêque s'incline légèrement et sort) (à Bustillos, Queseda Catalde) Eta zuek Jaunak pleini zirezte Jesuisten Batasunaz?..

Bustillos :

Jaun Embachadorea, Josep Bustillos niz espñola.

Arago :

(il écrit) Josep Bustillos.

Bustillos:

Horra Garcia Queseda jauna tratularia, eta Alvaro Catalde tratularia hau ere. Hiruak espñolak gira.

Arago : Bustillos :

Garcia Queseda, Alvaro Catalde... Horra eta orai, Jaun embachadorea, Eta orai hemendik joaiterat utziko gituzu. Zatozte jaunak, Ez gaituzte gu charituko Zatozte..

- Miura : Zer dira elhe horiek ?..
- Bustillos : Hamar urthe hotan ikusten ditugu zu bezalako enbachadoreak. Ez zanku batere kakot hemengo jostetako hori. Hemen zure galdeari arrapostu egiten dugu, elheka ari gira eta denbora berean gure langileak eskapatzen zauskigu Jesuisten ganat. Parako ur hegian Jesuisten puskak kargatzen dituzte, eta gu hilargiari so eta zergak paga. Guk galdegin ala haizeari thu egin. Baina zaude "Bakotcha bere, Jainkoa alde" Agur;
- (Il s'en va suivi de Queseda et de Catalde)
- Miura : Arago ekarazu gizon hori gibelerat.
- (il conduit Bustillos devant Miura)
- Ez dakizu naski noren aintzinean siren? Inkesta eginen dut nahi dutan bezala. Ezazu ene galderi arrapostu. Eta lehenik hemengo gizonetarik zozbat dira zure mutill?
- Bustillos : Sei ehun
- Miura : Bataiatuak dira?...
- Bustillos : Denak katolikoak onak, ni bezala.
- Miura : Orduan zertako eskapatzen dira Jesuisten ganat, han hoin heratuek balinbadire?...
- Bustillos : Aita Jesuistek jenderen liluratzen badakite. Bitzale hautak hiri eta herrietarat igortzen dituzte, beren lan lekuetarik ihos egiteko burua beroazten diote. Horra zertako giren lan pondustan langilerik gabe, guhaurek sege edo mailia maiz hartu behar. Baina zaude hori hori astea da oraino. Utzkitzue berak, eta erran zerbeitcheka irriko. Hainitz urthe gabe, gu, "español txarrak" itsasoradino urrunduek izanen gira; eta Paraguay hontan Jainkoaren Erresuma ethoria izanen da, erran nahi dut Jesuisten Erresuma beren menekoak dituztela jori eta gizen. Baina hori Jaun Enbachadorea berdin zazu chore eta elhe eder gose baitzira.
- Galda gizon kum hor, galda othoi gure herri eta herrietan horien "giritino errepublikak".
- Catalde**
- Queseda : Tratularia nix. dutea landatzen dugu, eta lan hori dorpea zanku. indianoak alferak dira jatea dute bakarrik galdatzen. Erakha Mementoan, dutez itheak gira eta Jesuist horiek guriaren orde beren dute saltzen. Hor ez balire izan affera gaitzak egin giniozke eta Erregearek ere izan lezake abantail... Zer irabaxten du horietarik?... deusik..deusik gosta zaizko izaitokoz..Jakinian nix ja Jauna..Badakit hiruetarik biga Espñako errenuek Elizaren eskuko direla.....Erretor eta fraileak gizentzen ari dira, populua mihia lusatuz dagolarik. "Aphespikuak dueno makil, zorroa du biribil" baina jendeak, iguzkia ezaten ez den erresuman, miserian etsituak dagotzi. Horra jauna zer erran nahi nuen. Othoi egin pentsaketak.
- Catalde : Tratutik bizi nis orañ ni ere.. Baina lehen soldado nintzen, eta ezagutzen ditut gerlako gauak. (en montrant Oros) Galda zakozu zertan duen, armada. Uste baduzu Jainkoaren baitab fida direla bakarrik. Badute armada bat ederra, arma egiteko olak, armategiak behar baino gehiago. Badituzte planak "er gertha ere" alabainan. Behar orduan badakikete nun eta nola pitzaraz gerla. Horra nere ttipian zer nuen erraiteko.
- A.N. : Urten banauzu Pedro Jauna akusazione horieri berrehala arrapostu eginen dut
- Miura : Ichtant bat. Ekarazkitzu zure apesak hunarat.
- Onqi... Liberman Clarke eta Oros aitak

- Miura : izkribatu duzu.
 Arago : (il lit) Jendea liluratu;;; Traumatizaturak, armada
- Miura : Ederki
 A.N. : Barkatu bi hitz ustean banauzu Pedro Jauna.
 Miura : (poli) Othoi ichtant bat. Gero ikusiko dugu. (aux trois colons)
 Orai joaiten ahal zireste, zuek.
 Bustillos: Nahi Maite ginuke solas horiek berak erraiten denen aintzinean.
 Catalde : Utz gitzazu Jauna...
 Miura : Joaiten ahal zireste ^H Bep (Des soldats viennent du couloir)
 segitzkitzue Jaun horiek eta athea libra.
 (les trois soldats les entourent et partent avec eux)
 Bustillos: Hola dituzue tratatzen, Espafiako Koronaren sustengazaille hoberenak
 Ziek Espafiako Espafiolak, aire handiak aise hatzen dituzue. Gu
 aldiz bichtan da, laborari tchar batzundako uzten gitezue.
 Bainan zaude errota itzulikatzen da..
 (Ils sortent. Libermann Clarke Oros arrivent)
- Miura : Moltzerot?...
 Clarke : Ni niz.
 Miura : Egia dea zuen Erresuma tratulant espafiolen kaltetan dela.
 Clarke : Ez da egia
 Miura : Zuen prezioak ez dira ahalago, hala nola dute beharrarentzat?..
 Clarke : Ez, kariago saltzen dugu.
 Miura : Beraz zertako zueri erosten dute eta ez Espafioleri?..
 Clarke : Cornelis jaunak berak erranen dauzu, egun berean erosi dauku
 dute beharra.
- Miura : Villano zoazi haren bilha..... Libermann Jauna
 Libermann : Zuri nago.
 Miura : Egia dea zuen ganat heldu zauzkizuela indianoak Espafiolen artetik
 eskapaturik?..
 Libermann : Zorigaitzez nahi gerthatzen da..
 Miura : Zeren gatik hola lekuz kanbiatzen dira?..
 Libermann : Espafiolak esklabo lanez ithoak atchikitzen ~~nikirik~~ eta jotzen
 baitituzte.
 Miura : Eta zuek nola gaxtigatzen dituzue?
 Libermann : Lehen aldian abisu bat. Bigarren aldian ogoi ta borz makil kasaka
 behar orduan zonbeit ilhabete preso.
 Miura : Hiltzerat kondenatzen dituzue ?..
 Libermann : Hori sekulan . Ez dugu beharrik ; Ez da ohointzarik, ditugun
 ontasunak denendako dire. Nehork ez du hilen diruarentzat. . EZ
 da dirua ezagutua hemen.
 Miura : Ez duzue dirurik erabiltzen?..
 Libermann : Ez eta sas bat ere . Zeren dako?...Jendeak baditu behar dituen
 gauza guziak... Ez du pagatzerik.. Hemen ezagutua den balioa da
 lana.
 Miura : Oh hoon .. Zer demuntre duzu Erresuma hau?
 Libermann: (satisfait) Ba ..naski..
 Miura : Bainan halere norbeitik hiltzen badu? Ez dira dudaike zuen je ndeak
 aingeno batzu???
- Libermann: Egia hori. Noizetik noizerat gertha ditake. Orduan hiltzalea her-
 ritik kasatzen dugu.
 Miura : Norat ~~kaxak~~ igortzen duzue?..
 Libermann : Nahi duen lekurat; Libertatea zer den, hirietan ala berzetan,
 jastatzen ahal du. Bainan ez da luzasko. Delako giristino on heek
 berriz biltzen dute.
 Miura : Milesker Jauna ..

(Cornelis entre)

- Miura* Cornelis, jauna, arrotza ZIRA, ez dantzut beraz duzu sinaragten ahal..
- Cornelis*: Ez duzu beharrik, bainan ohartarasten zaitut zuzen kontra atchiki nauzula hemen. Gure enbachadorea Madrilan izanen du lan.
(à Arago) André Cornelis Rotterdam;
- Arago* : André Cornelis
- Miura* : Bertako erosten duzu dutea hemen, ixalten ahal duzularik dute bera merkeago berze batzuetarik?...
- Cornelis* Merkeago ba; Dute bera ez..Dute belharra behar da ezagutu. Hauta da ontsa lantua delarik eta alchatua aberasteko gutiziarik gabe...
Ez dute danek hori egiten ahal?...Jesuistak hortakoak dira, kausitzen dute.Eta hemen indianoak lana maite ozen dute.Bitchi da?
- Miura* : Aditu dut alta alferrak direla?...
- Cornelis* : Ba esklabo gisa, azoteara menean, alferrak dira. Bainan egunean sei oren lan, soinuarekin eta ontsa jamez, Elizako ofizioak ahantzi gabe, ez dira hain alferrak.
- Miura* / Soinua aipatzen duzu ?
- Cornelis* : Zer ez dakizu?;;;Jesuistek soinua hain hiki baliatzen dute . Gaizkak dira jauntxo horiek. Lehenago beren tresna bakarra soinua zuten. Hunarat ethori diren lehen Jesuistek beren aintzinean bazituzte a bethi soinulari andana bat. Hori zuten beren armada.Barkoan urak jeusten zituzten eta basterretarik indianoak heien ondotik sugeak bezala choraturik. Orai hemengoak dira soinulari, eta Jesuistek arastea dituzte gehiago lan eginarazteko.
- Miura* : Eta zu kurritu zira erresuma hantant?..
- Cornelis* : Ba, ni berzeak es bezalakoa niz. Badut ibiltzeko ~~manera~~ baimena. Utsalaz mehorik ez da erresuma hantant sartzen ahal, bereziki katoliko espanolak. Bitchi da hori...
(Querini a un mouvement vers Miura)
- Miura* : Querini Jauna?
- Querini* : Barka ene ausardia, nahi nuke galde bat egia lekakoari?
- Miura* : (tres poli) Egia..
- Querini* : Protestanta zira?
- Cornelis* : (souriant) Zakuz egia gizona.Halere maite ditut Jesuistak.Bitchi zausue hori?...Bainan orai protestant baten solas ederrenek ere ez diote kalterik eginen (en désignant les jésuites) -(à Miura)
Ez da Egia... (à Querini) Berze galde bat?...
- Querini* : Ez bego hortan..
- Miura* : Diosu beraz gogotik pagatzen duzula kariago horier ^{le}spanoler baino?
- Cornelis* : Hura eta bera. Jesuistek ~~amendakia~~ arhatu dute amodiorekin dute-belharra, Espanolek aldiz borchan eta herran eginarazi dute.Eta horek gustu bat emaiten du duteari, edulek ere ezagutzen baitute.
- Miura* : Milesker . Behar zaitut bizkitartean galdegia ikachetche huntarik ez urrntzea ~~galdegia~~.
- Cornelis* : Apezpikua joan da . Español tratulariak ere. Eta ene gisako gizon bat atchikiko duzu?
- Miura* : Harazu paziencia.
- Cornelis*: Beherean afferak gaizki doatzi. Jakin dukete zer pasatzen zen den hemen.Ez zausu uste Jaun Enbachadorea?. Ni kontent mintake jendeño horiek dena pekoz goratzen balute. Ez adiorik Jaunak
(Il;sort)
- Miura* : Libermann eta Clarke Aitak joaiten ahal dira.
Oros aita?
- Oros* : Jauna ...
- Miura* : Zoin dira hemen gure karguak?
- Oros* : Soldado izan naizelakota, eman dautate erresumaren begiratzea,

- Oros : etsaietarik, ohointzetarik, eta sarrkerietarik. Nik ditut soldadok eskolatzen. Noiz nahi Erregearen manuari ihardokitzeko berme behar dugu egon.
- Miura : Erregearen manua?.. Zonbat aldiz gudukatu zireste Espanako Errege-arentzat?...
- Oros : Erregeak armada gure gain utxiz geroz berrogol bat aldiz gudukatu gira Espanolen alde.
- Miura : Soldado onak direa?..
- Oros : Ba, leheneko gerlari salbai hetarik egin ditugu errechimendu eskolatuar. Erregearen eskuko emaiten ahal dugu armada bat ederra.
- Miura : Nola ~~parxi~~ phartitua duzu armada?
- Oros : Eskualde bakotzak behar ditu muntatu gutienik bñ errechimendu. Oinezko, zaldisko eta artillur, orotart hogoita hamar mila gizon.
- Miura : Nundik biltzen dituzue arma eta kanoiak?
- Oros : ~~Tiru chissu~~ eta tiro-ekelak guhaurrek egiten ditugu. . Gure armate giek soldado guzientzat aski gudu tresna.
- Miura : Espanak ene ustex ez du etsairik Paraguay huntan. Tiipitzen ahal duzue zuen armada.
- Oros : Erregeak uzten gitu armada baten atchikitzea. Ez dauku erran *zain* heinetaradino.
- Miura/ Lehenago utzi zizute ..Philippe borzgarren denboran.. (un temps) Badira beldur direnak zuen armadak noiz jokatuko duen.
- Oros : Zer haurkeria. Nor bada guduka dezakegu?..
- Miura : Ez dut erraiten zuet gudua hasiko duzuela. Bainan xien gizonak egun bates bere gain balire?...
- Oros : Ez ditake hori. Indianoek guri obeditzen ~~atx~~ dute, guk Jesuistek gure buruzagieri bezala.
- Miura : Manatzen bazindeete armak pausatzea.
- Oros : berehala botha lezaskete.
- Miura : Zueri nor behar dantzse hori manatu
- Oros : Aita Nagusiak.
- Miura : Eta huenk nori obeditzen du?
- Oros : Erregeari eta Erromako Aita Jeneralari.
- Miura : Eman dezagun gauza bat: Norbeitak gerla egiten dantzue. Zuen armada orduan oldarzen dea??
- Oros : Bichtan, da..
- Miura : Zuk duzu manatzen?
- Oros : Soldado gisa nik dut manatzen.
- Miura : Noren ganik duzu manua?
- Oros : Aita Nagusiaren ganik.
- Miura : (à Arago) Iskiriatu duzu?
- Arago : Denak
- Oros : Ez dugu nehoi minik egin nahi. Ez dugu nehoi gerlarik egin nahi. Bainan prest gintazke harmak eskuan, norbeitak nahi bala Paraguay huntan, suntsitu Jainkoaren Erresuma.
- Miura : (au Père) Aita Nagusia
- A.N. : Oros Altaren erranak finkatzen ditut; Ezin ditaket berzela. Lehen salbaiak heldu gure eremuen funditzerat. Orain ez dute lanik.
- Miura : Sinesten zaitut: hogoita hamar mila gizon denak tresnatuak eta gerlariak. Nor nahi bietan so eginen du zuen kilikatzerat jin aintzir Ah... Ez da debalde mundu huntan berean Jainkoaren Erresuma???
- (à Oros) Nun izan zira soldado?
- Oros : Hongrien Erregearen saldidunekin?
- Miura / Eta chingola hori nor eman dantzun?
- Oros : Eurenio Prinzeak.
- Miura : Nere konplimentuakK..... Esker mila Oros Aite (Oros sort)

- Miura : Arago, emanazazu paper andana hori... (il parcourt celui-ci)...
Lekukoak adituak ditugu bainan bada gausa bat Aita Magusiak eta nik
segeretuan atchiki behar duguna. Erremerziatzen zaituztet. Villano
jeuts zite soldadoekin eta artha harazu gu biak bakarik egon giten.
Tous sortent sauf Miura et le Père)
- Miura : Ageri da funtsik gabe akusatuak izan zireztela.
A.N. : Pentsu nin berme et erne egonen zinela.
Miura : Ez duzue Erregeari desobeditu?..
A.N. : Ez sekulan.
Miura : Ez dankasue populus esklabo?..
A.N. : Jenden hala ez den erresum bakarretarik girela erraiten ahal dugu.
Miura : Ez zirezte tratuan irabaxien baliatzaile?..
A.N. : Protestant batek berak aithortu dautzu.
Miura : Ez duzue zilhar edo urhe-miarik gordetzen?
A.N. : Frogatu du egiazko soriona populu batentzat ez dela urhez edo zilharrez
egina.
Miura : Bizkitartean itsuski sikhintzen zaituztete.
A.N. : Zuk bethiketx garbituko ahal gaituzu?
Miura : Jadanik kondenatuak zirezte. So egin gabe eta frogatu gabe, onhartu di-
tuste zuen salatarien erranak. Jujamenduak du ponduz ponduz errepikatu-
ko daukizute. Ikus zahurrek. (il lui passe un pli, le Père le prend
lit et regarde Don Miura) Irakur azu.
A.N. : Frogatua izan delakotx Paraguay eskualdean, Jesuistak jakinean gure;
menetik berechi direla eta, erlisionaren estakuruan ene indiano jendea
esklabo dankateka.. , aberasten direla miak gordez... "Frogatua"
Nork;;;Nork...
Miura : (reprend le pli et continue la lecture) Jainkoak ene eskuetan ezari
bothereaz manatsen dut Jesuisten batasuneko partalier guziak barea di-
tezen. Heien erresuma Espanako erresumari berris juntatua izanen da eta
ontasunak bahituak.
Madrillen egina, mila zazpi ehun eta hiruetan hogoi-ta zazpian,
urtharillaren bian. Guk Erregea.
(il restitue le pli au Père)
A.N. : (calme) Paper horek ez du baliorik. Erregea enganatua izan da.
Miura : Erregea enganatua izan da .
A.N. : Zer egin gogo duzu beraz?
Miura : Ez dezaket jujamendu hau obra.
A.N. : Argitzazu Erregea. Gure salbatzailea zira. Gure erresumaren salbatzeko
Jainkoak hautatu zaitu.
Miura : Erregea argituko dut; Erranen dakot nola maltzurki akusatu zaituztetem
Bizkitartean zuen erresuma....ba zuen erresuma egaldua da.
A.N. : Nola?....
Miura : Ez dakizkizue? Zuen erresuma galdua da.
A.N. : Galduak girela?..
Miura : Ba denak.
A.N. : Hobenik ez dugula erraiten daukuzu eta desegin nahi gituzu?
Miura : Hobenik, hobenik. Bethi hoben egiten da norbeiti, gisa edo berze. nehor
ez da itsalik gabe. Ez du horek galtzen erresuma bat. Zuen hutsa
handiagokoa da.
A.N. : Handiagoa??
Miura: Arrazoin duxuelako hutsa.

- A.N. : (soulagé) Arrazoin dugu...
- Miura : Bainan ~~hark~~ ez dezakegu hori barka. Eta arrazoin dazuelakoan, izanen zireste deseginak, urrikirik gabe deseginak.
- A.N. : Erhotu zira othe?...
- Miura : Hala ninteke berzela mintzo banintz. (un temps) Zer egin duzue Erresuma huntaz (il montre la carte). Zuek gabe sekulan kurpituako ez gintuen oihan eta larreki hok zer dire? Amodioaren eta ~~zuzenaren~~ zuzenaren erresuma.. Ereiten, duzue eta uztak biltzen irabaziak gutizitu gabe. Indianoek goستن zituztete, eta gure espanolak uzten dituzte Zuen salgeak mundu guzian dabiltsa eta espanol tratulariak doatzi peko errekarat. Hemen bakea eta aiseria eta aiten herrisa miseria eta kechua. ~~Odolaren~~ Odolare ngostuz guretu dugun basherri hau, ederen duzue gure kaltetan. Zuek, populu ttipi bat gure erresuman, gu nagusiak, ikharan gaude zuen etxenpluari beha.
- Gu, Gerlaren bidez hedatzen gira, zuek, bakeari esker. Purruskatzen ari girelarik zuek biltzen ari zireste. Orai badituzue hogoi--ta-hamar eskualde, bihar hogoi-ta hama borz. , gero laueta hogoi, lur guziaz; ; ; ... Hoiz???
- Oste duzue horri beha gaudela , deus egin gabe zuen trabatze-ko. Berandu gabe behar zuztegu kasatu. Lekutu behar duzue, zuen entseiu onaren egiterat utzi zaituzteten botherearen izenean. Lekutu enseiu horrek finitu behar du lanjerosa heldu baita. Fini.
- A.N. : Enseiu hori sakratua zaku. Nork ere hunkitzen baitio Jainkoa du laidostatzen.
- Miura : Ez aipa erlisionea, gure abantalaz delarik auzia. (deliberatu)
- A.N. : Errespetatu behar zaitut Erregearen anbachadore gisa. Zer egin duzu?
- Miura : Jujek deliberatuaren obratzerat ezin mentura. Froga faltsuak badira eta aise agertzen ahal dira.
- A.N. : Berdin galduak gira zure ustex?...
- Miura : Ba, jenderen bichtan hobendun gindezke. Zeren haiatzek igor;bailezakete piko andana bat ospinian pasatuak.
- A.N. : Beraz zer deliberatzen duzu?....
- Miura : Zuen eskualdeak behar dituzue Erregeari gibelerat itzuli, eta zuek, duzu hori behar manatu.
- A.N. : Ez da munduan gizonik hortaraziko nuenik.
- Miura : Zure hortarazteko badat aski bothere.
- A.N. : Ederki. Entsea zite.
- Miura : Errefusa eta Jesuisten Batasuna Espana guzitik kanpo da... Egin pentsaketak. Frantziatik eta Portugaletik kasatiak zierte. Hemendik joan ziharen nahitarat eta, Espanan uzten zuztegu bizitzerat.
- A.N. : Fratulari bihotz gabe bat zira?
- Miura : Ene herriaren onetan, bide guziak on zaukit
- A.N. : Aita Jeneralaren eskuetan baikik dago probintzio baten sortea?
- Miura : Jadanik oihu egin dugu Aita Sainduari eta Apez Jeneralari. Hainitz urthe hotan, chifrituak gaude hek hitzeman inkesten beha. Berechi zireztela jakin araziko dugu Aita Jeneralari.
- A.N. : (bouleversé) Fratulari bihotz gabe bat zira.
- Miura : Paraguay erresuma edo zien batasuna.
- A.N. : Ez eni arroposturik berehala galda.?...
- Miura : Ez dezaket idurika. Bat edo berzea.....
- Oros entre; précipitamment
- Oros : Aita Nagusia, berri batek jendeak iziarazi ditu. (à Miura) Zure soldadoek diote gure erresuma suntsituko duzula.

- Miura : Ez da churchen . Aita Nagusia.
 A.N. :
 Miura :
 Oros : Aita Nagusia zuen manuer nago. Gure soldadoek eta zaintzale beltzek harmak khendu diozkate espanoleri. Jazartu girela erranen dute ez baditugu geldiarazten.
 A.N. :
 Miura : Emaguzu arrapostua.
 A.N. : (lentement) Egia erran, Jainkoaren "rresuma nahi dute suntsigu..
 Oros : Zure manuer nago..Aita Nagusia.
 Miura : Pentsaketak eginzkitzu Alfonso Fernandez.Hemen, lege bat da ba karrik Erregearena.
 A.N. : Hemengo legea Jainkoarena da. Eta lege horien berne Jaun anbachadorea preso alchatzen zaitut. Oros Aita zure gomendio dago hunen bizia.
 Oros : Jaun Anbachadorea zure espata othoi
 Miura : (reste un instant indécis, puis il tire son épée, lentement la remet à Oros

Eta ez duzue oraino amor emaiten?....

« _ _ _ _ _ »

Hirugarren Eathia

Réunion des Pères. Le père Provincial est derrière son bureau, les pères devant la carte du Paraguay. à gauche en spectateurs Querini et Cornelis

- A.N. : (audébut hésitant puis de plus en plus passioné)
 Zuek Parana eta Uruguayeko ibai bazterretan ibiltz ene adichkideak, denak Espanako Erregearen menekoak (il se découvre) gure dolua garratza izana gatik, gure burua churitu izan behar dugu, gezurrez eta faltsukeriaz Erregearen ganik bothere osoa ardietsi dituzten batzuen kontra. Horra ene eskuan Erregeari khendu dituen manua. Akusazailak gure gain bota dituzte berek egin gaizkiak.
 Gure lana belkten dute eta gehiago dena Erregea dute enganatzeko. Ez dugu onhartuko ministro eta kargudun zombaitak gure Erregearen salbamendua irriskuan ezar dezaten beren sakelak bethe behar ditien jukutria batean truk.
 Erregearen gizonak ponduz pondu nahi dute manua segitu. Legeak ez du baliorik, frogak faltsuak ditu, inkestak erakutsi dauku....
 Erregearen bothereak daukate;
 Baina, ... bere bothereaz baliatzen dena Jainkoari oldartzeko kargu guzietarik khendua izan behar du, kalterik gehiago egin ez dezan..Bihurtu behar dugu, erlisioneak berak dauku hori manatze n.
 Populua beraz ezti dadiela. Aita Buruzagiek ikusiko dute zer egin.
 (il s'assoit. Oros Libermann et Clarke s'approchent de lui
 Il leur parle à voix basse)
 Oros ; : Aita Nagusiak nahi du denak bil gitezen oren baten buruan Ikasatchak barne handirat Espanolen jujatzeko. (tous les Pères sortent)

- Cornelis : (se précipite sur le Père et lui secoue violemment la main)
Ez nuzen sekulan sinesteko... Sekulan... Egitate na ederra hori...
ba zinez... Kasik...
- A.N. : Erran gustian...
- Cornelis : Erran nahi dut danu da ez baitzare protestant. (Il sort, le Père veut également sortir, mais se trouve arrêté par Querini)
- Querini : Kristoren graziaren eta amodioaren gatik emadazu ichtant bat zure-
kin solastazeko. (graziaren)
- A.N. : (étonné) Kristoren eta amodioaren gatik...
- Querini : (à voix basse) Kristoren graziaren eta amodioaren gatik
- A.N. : Ba segurki, jar zaitte. (il lui offre une chaise en face du bureau)
- Querini : (tres doux) Milesker bainan ez hemen.
- A.N. : Segitu nahi nuzu ikastecheko barne handirat?
- Querini : Ez; Bainan memento batstarik berzerat utzi beharko zaitut.
Hortakots, galdatzen dautzut othoi... (geste de la main)
- A.N. : Segurki (il sort de son derrière son bureau)
- Querini : hor jartzeko fagorea. (Il offre au Père la chaise en face du bureau)
- A.N. : Nola hori..
- Querini : (s'installe lui-même dans le fauteuil du Père)
- A.N. :
- Querini : Jar zaitte. othoi..
- A.N. : Nor zira
- Querini : (toujours assis avec humilité)
Minimus servus servorum in nomine societatis Jesu...
- A.N. : Erran dautzut Jesuista chume bat.
- Querini : Ez du? sinesten ez zira Jesuista.
- A.N. : Aita Jeneralak nahi izan du bere ordaina manera huntan bestiturik
igorri.
- Querini : Zu zira mezularia. Lanjeraren mement an Jainkoak igortzen zaituz.
Badugu zure laguntzaren beharra.
- A.N. : (gravement) Lanjerra. (il lui passe une lettre) Horra nere
paperak.
- Querini : (s'assoit, lit, se lève. Zure manuen beha nago unilki.
(se lève) Hemen mintzo niz Aita Jeneralaren ~~mintzizketa~~ ize nian
Badakizu hori.
- A.N. : (à voix basse) Ene Egiako Aita .
- Querini : (murmure) Eta manatzen zaitut berehala zure bothereak
ezar ditzazun Anbachtadorearen eskuetan.
- A.N. : (un cri) Ene Aita
- Querini : Berehala zure bothereak ezar Anbachtadorearen eskuetan.
- A.N. : Bainan zure begiez ikusi duzu nola gaizki erabiliak gitzute n.
- Querini : (tres sec) Ez nezake onhar berdin egin dezagun
- A.N. : Anbachtadoreak gaitu borhan erabili.
- Querini : Ez d ot Anbachtadoreari arrazoin emaiten.
- A.N. : Gure etsaiak ausar batzu dira, jenderen sal erosle batzu...
- Querini : Badakit.
- A.N. : Erregea heien jukutriaz eta gezurrez enganatua izan da..
- Querini : Zer munta du?...
- A.N. : (montre l'édit) Sekulan erregeak ez zuen manu hau sinatuko
ezagutu balitu akusazailen chedeak.
- Querini : Danu litake. Manu hori pondu onean heldu zauku.

- A.N. : Bainan itsu zirea, enbachadorea huts izigarri horen hobendun dago
 Querini: Zu zira itsu, Paraguay huntan egin huts izigarria ez ikusteko.
- A.N. : Ez zaitut konprenitzen.
 Querini: Galda dezagun Jainkoari gure azken orenean huts izigarri huntaz kar-
 gatua ez izaitea.
- A.N. : Zer zen gure hutsa?...
- Querini: Zer zen gure hutsa?...gutizia eta desohorea ~~magunt~~ gain gainetik
 nagusitua den mundu huntan, uste izan dugu Kristoren hitza obratzea.
 Gure obrak choraturik, populua beha dago noiz libro utziko dugugun;
 Botheredunen kontra, gure laguntza nahi ala ez igurikatzen du. Hots,
 beha dago Jainkoaren erresuma mundu huntan obratua izan dadin. Eta
 guk jakinikan ere ~~dena~~ ~~erresuma~~ ~~mundu~~ ~~huntan~~ obratua izan dadin. Eta
 handirik ez dugula? indar horek bere saretan bildu gaitu eder eta
 erresh iduri baizizaukun.
- Guk, Aita Nagusia, Guk, mundu guzian, dohakabe, etsitu, leher-
 tuak daudenak berse Erresuma batetako bidean ezarri, herioak du
 bakarrik hango athea zabalduko. Han Kristorek jumatuko ditu gachta-
 ginak eta berseak. Han bakarrik, sari eta gaztigu partituak izanen
 dira merrezimenduen arabera ~~Bain~~ ~~erresuma~~ ~~mundu~~ ~~huntan~~ Jainkoaren erresumak
 ez du mundu huntan bururatu behar.
- A.N. : Beraz borchatzen gaituzten alderdia harzen duzu?
 Querini: Ba segurki. Gure lekua heien alderdian baita. Gizon borthitz eta
 azkarren bihotzetan ditugu pitzarazi behar giristino bertuteak.
 Zertan diren gure ahalak jakin behar ditugu. ~~ikuz~~ ~~erresuma~~ ~~mundu~~ ~~huntan~~
 Orai arte, ezagutu ez ditugula hemen, iduri luke. Ez da oraino
 berantegi. Sakrifizio bat galdetua zaku: Jesuisten Batasunak
 Paraguay huntarik lekutu behar.
- A.N. : Ehun eta berrogpi-ta hamar mila giristino sakrifikatu behar ditu gu
 Querini : Hori egiten dugu Ad majorem gloriam Dei
- A.N. : Eta zombat ehun mila pagano giristinotu nahi dutenak?..
 Querini: Ez dugu giristino horietarik nahi. Ez duzu ikusten asurantzate bate n
 pare daukateka gure erlisione saindua?...Haren ganik dute uste
 izaitea, bizitzea, sosegua, gida estia et zuzena beren harathuna-
 tetan. Bainan Jainkoa ez da politikeroa. Eta gu ez dugu heme n ber-
 zerik egiten. Eta politika hori be i ta gehiago Europako Errege
 katolikoan kontra da? hastapenean ez ginena heien zerbitzari aint-
 zinatuenak. Orai beren etsalentsat harzen gaituzte. Hastio gitzute
 Herra hori ondotik dugu eta gure Batasunaren galbide, ukhoegiten
 ez badiogu Paraguay-ko Erresumari.
- A.N. : Gogoan iragan zazu zer fundituko ginduken sekulakotz. Populu etsitu
 eta esklabo horiek esperantzate dute egun batez, fede garbia eta
 zuzentasuna nagusituko direla. Eta galaraziko diotegu esperantzate hori?
 Querini: Aments hutsak horiek? ...Hobe ginduke arimak salbatzea.
- A.N. : Jende horiek uzten baditugu nagusi borthizen monean, ez ditugu
 sekula salbatuko heien arimak. Behar dugu zintzoki jedge chehe eta
 dohakaben alderdia hartu.
- Querini: Hori dugu preseski ez egin behar. Ez litake zuhurtzia; et kalte
 handia egin lio gure Erlisione sainduari. Ez gira laneko tresna
 bat baizik Aita Sainduaren eskuetan.
- A.N. : Aita Sainduak badazki gure enseignen ondorio onak.
 Querini: Ez zaizko laket.

- A.N. : Aita Sainduak badaki berze arima batzu bitzen ditugula.
 Querini: Aita Sainduak badaki egun guzietz gure erresuma handitzen dela eta egun guzietz borthizkiago akusatzen gaituztela.
- A.N. : Aita Sainduak ez dezake erresuma hau utz.
 Querini: Nahiago ginduzke Paraguay huntan uts egiten berehala.
- A.N. : Horrek erran nahi luke ez girela giristinoki jokatu.
 Querini: Baditake. Baina fedea garbi egonen zen. Gu chartu, gabeen Satan sartu da gure obran. Differentziarik bada oraino Jesuisten Erresumatik Calvin Protestaren erresumarat?
- Chantza gohorra ez baitugu bidean kausitu dominikanoak. Zeren gure erhokeriak heien auxitegiatarat igorriko gintuen.
- A.N. : Borchatu gabe joan nintake jujen aintzinerat. Es litake munduan aski kadenik eman nahi ez nuketik, Jainkoaren loriarentzat.
- Querini : Aita Nagusia xira. Ez dautzut cheheki erraiterik zer den bethi obeditzeko botua....Ene erranak eta Erregearen manua obratuko dituztu.
- A.N.. : Ez nezazula hortarat borcha... Lanoki galdatzen zaitut... Zure manua bakotchas eginen dut ene sineste minena...Hemendik aintzina, ez niz sure zerbitzari choil bat baizik. Baina urrikal zaite ehun eta berrogoi-ta hamar mila giristino horietaz. Ez utz jende saltsalen eskuatarat.
- Querini : Kasu emazu; Batasunaren irriskua bera irriskuan dugu.
 A.N. : Erresuma kurri zazu, zer den ikus zuhaurrek eta ezagutaraz zure burua Enbachadoreari.
- Querini : Ezagutua izan gabe behar dut egon, zer gertha ere. Nehori ez aipa xurtxarak jesuista nizala eta zetarat jina nizan.
- A.N. : Holakorik neri ez galda. Ez dezaket.
 Querini : Jesuista batek zer ez dezake. Jende chehia eta dohakabea hobekio izanen dea, mundu zabaletik;lekutuak izanen girenean?...
- (apres un temps, tres doux..) Beraz Paraguay-ko Aita Nagusiak amor emandu. Enbachadoreari obedituko du eta barkamendu galdatuko asaldatu delakotz.
- A.N. : Ez zadasula hori mana... Ez dezaket... Othoi, othoi..
 (il s'agenouille;;.)
- Querini: Emazu arrapostu, zuzen da ene manua?...
- A.N. : ...E.....
- Querini : Nahi duxia izan ene eskuan "gizon chaharrak zernahitako dabilan eskumakilaren pare.
- A.N. : (le Père baisse lentement la tête)
- Querini : (à voix basse) Barka zadasu tronpatuzk niz naski... Uste nuen mintzo nizela Paraguay-ko Aita Nagusiari...
- A.N. : (sursautant) Zuzen eta ona da zure manua. Ene indar guzietz betheko dut. Batasunaren eskuko mahil izanen niz, deus berzerik...
- Querini: (en relevant le Père) Kristoren grazia eta amodioa zurekin izan ditela bethi. (Oros entre) Eta milesker errezebiturik, Aita Nagusia.
 (il lui donne l'accélade)
- A.N. : (sans voix) Ez adiorik Querina Jauna. (Querina sort)
- Oros : Denak bildurik zure beha gaude.
- A.N. : Badakit ene beha zireztela.
- Oros : Gogotik;bermatu beharko dugu gure ¹kasteche hunen begiratzeko.
- A.N. : Nik uste berzerik ere beharko dugun??....
- Oros : Bustillos eta Queseda beraz gizonen entseiatuko dira beren gizonen armatzerat gure kontra espanolen sustengatzeko.

- A.N. : Arte horta zerbeit gerta ditake.
 Gros : Segur nix leku gehienetan nagusituko girala.
- A.N. : Leku gehienetan, ba.
 Gros : Hemen menturas galdnak gira, bainan erortzen bagira ere ohoreaki eginen dugu.
- A.N. : Erortzen bagira.... Ikusiko dugu..Oste duzu Espanol batek ere ihes egin ahal lezakela Etche hantarik ?
 Gros : Ez ditake niholaere posible. Baiatsale beltzak athe guzietan dira
 A.N. : Berriz ere , bakarik mintzatuko dut Anbachadorea. Ezagutzen dut Pedro de Miura Jauna. Badakit ez duela ihes eginen.
 Gros : Ez du egiaen. (mouvement de sortie)
 A.N. : Gros.... Arte hortan zerbeit gertha ditake. pentsu dut gureak araz neri fida direla?...
 Gros : Zer fida, ez dut hitz horen beharik. "Fida dut" nik nere baitan hori ba. Bainan zuri, Ene Aita obeditzen dut. Zuri obeditzen dautznt nihauri desobeditu behar banuke ere?
 A.N. : Fida zira neri, Jesuista nizelakotz.?.
 Gros : Nihauri baino, ene Aita.
 A.N. : Esker mila ; Zoazi eta igurikaraz lagunak ichtant bat oraino. Anbachadorea gure presonera elhekatuko dut (Gros sort. Le Père va à son bureau et commence une lettre, il hésite, déchire plusieurs feuilles, et finit par écrire rapidement; Don Miura entre)
- Miura : Zure eskuetan gira. Baxkaria zireste . Auzi bidetah ibili,gabe athe-ratu zireste? Ahal hori ere baduzue. Bainan sendituko duzue laster zoin gosta den gure kontra oldarzea.
 A.N. : Ez gira oldarzen, amor eman dugu.
 Miura : Jazaraldi hortan parte hartu duzu, preso egin gituzu.
 A.N. : Horiek ene gain harzen ditut.
 Miura : Nementoan iduri sansu errech dela, Bainan laster ikusiko duzu zer hartu duzua zure gain....
 A.N. : Ikusiko dugu berehala.Zure meneko jartzan nix.....
 Miura : Ene meneko ..Ah..... Zure presoner izaki eta nolaz nere meneko jarzen zira.
 A.N. : Harazu hau (Il lui remet le texte qu'il vient de rédiger)
 Miura : (lit, ensuite) Zer erran nahi du hunek?
 A.N. : Amor eman dat. # Ikusi dut hobendan ginela, anbachadorea leges za-bilala. Eta beraz zure meneko jartzan nix Zure presonera nuzu. Eta ni sumetiturik ere, damurik gabe gastiga zazn gure asaldura.
 Miura : Ez saiatu batere konprenitzen.
 A.N. : Irakurazu nik deliberatu dutan hau Ikasetcheko biltzararen aint-zinean. Aita Jesuistek eta indiano nagusiek konprenituko dute.
 Miura : Garbituko nute berehala, hori irakurzen badiotet.
 A.N. : Aita Nagusiaren errana da.Ekarazadazu hitz bakar bat ihardokiko duena. ba ekarazadazu. Ez dakizu zoin itsutuki obeditzen dugua ?
 Miura : Zer derasazu, zure eskuetan girenaz geroz. Gure gizon inkestariak soldado multso batekin suntsituko dituzue. Españak zuen gastigat-zerat tropak igorri artean, gerla luze bati burnz apailatuak izanen zireste.
- A.N. : Ez dugu gerlarik nahi.
 Miura : AH. Ez zireste fida.
 A.N. : Ez gira fida.
 Miura : Eta nahiago duzue zuen presonereri errendatu?...
 A.N. : Heieri errendatzen gira.
 Miura : Burn kolpe batek xitia hortaratzan.
 A.N. : Ontsa Karkulak eginik errendatzen gira.

- Miura : (secouant la tête) Egiaz ari zirea. chede horiek berak dituzia ?
 A.N. : Ene eskus izkribatuak eta sinatask dira.
 Miura : Horek untsa uzten nu. Bainan segur ere zure gizonak jazartuko zauz-
 kitsu..
 A.N. : Bozkariotan sar zaite , zure chedea bururatu duzu.
 Miura : Gizon bitziak zirezte halarik ere. Lehenik, fernuki ihardokitzen duzue
 eta zuen alderat errespetuapptzarazten, eta gero.... bichtan da
 hola guri ontsa zaukula... eta arras kontent nizala.... (Il s'éloigne
 puis se retourne vers le Père) Bizkitartean ...ez dea damu?...
 (il sort rapidement)
 A.N. : (s'appuie sur son bureau et essaie de dire une prière)
 Anima Christi, sanctifiva me.. Corpus Christi, salva me... Sanguis
 Christi inebria me... Aqua lateris Christi... lava me. (il se cram-
 poone au crucifix)
 Jainko Jauza ? sekulan ez duzu n lur huntan egon nahi? Zendako ?

Rideau .

~~~~~

~~~~~

Laugarren aitia.

Père Provincial, Libermann, Clarke, Oros.

- A.N. : Libermann Aita , Zuri eman manua berriz erradazu ?
 Libermann : Eskualde guzietan, behar ditut prestatu lantegiak espanol inkestariet
 eskuetan ezartzeko. Nere gain espanolak eta hemengo jendeak ontza
 joanatea. Baster nahaslea ezaria izanen da kalterik eginen ez duen
 lekuan.. Horra ukan dutan manua.. Botua egina dutalakotz obedituko
 dut... Othoi utz nezazu....
 A.N. : Libermann Aita aski hola... Zuré Elarke Aita.
 Clarke : Manatua izan zaut cheheki erraitea ditugun guziak, zombattresna ~~ekhei~~
 ekhei eta; tresna. Espanoleri erakutsi behar diotet nola erabiltzen
 eta baliatzen ditugun gure ontasunak. Manatua izan zaut deus ez
 gordetzea. Aita Nagusia, ahal duta zuri....
 A.N. : milesker... Oros Aita zure aldi
 Oros : Izan dituztan manuak errepikatu aintzin, erraguzu zendako ideiaz
 kanbiatu ziren hola betbetan.
 A.N. : Errepika zazu nere manua.
 Oros : Denek othoizten zaitugu : Kristoren amodioaren gatik erraguzu zere n.
 dako ideiaz kanbiatu ziren.
 A.N. : Nik n manuak gaizki egin orde jakitate eskasian, errepikatu behar
 dituzu.
 Oros : Ez niz lan hori lothuko zuk ideiak kanbiatu arde.
 A.N. : Liberman, chinika zazu eskuan ~~manuak~~ Oros Aita besoa, othoi...
 Sendi duzu zerbeit?...
 Oros : Ez naiz batere minbera.
 A.N. : Ongi. Oros Aita ez baita minbera, ez du estakurrik beharik. Zer
 dautsut manatu?
 Oros : (apres un effort sur lui-même) Eskualde guzietan, gure soldado
 indianok utziko dituzte gerkaotresnak : harma, tiro-ekhei, kanoi
 denak estatu onean ezariak izan behar dire espanolemskuetan
 A.N. : Ongi. ~~Ikusten dute~~ Arras garbiki konprenitu dusala ikusten dut.
 (Par le couloir arrivent les caciques Acatu et Barriga avec
 quelques notables indiens . Les indiens s'inclinent devant
 le Père.

- Acatu : zure manuen beha gaude...
- Barrigua : Espanolek barnean saintzen ditugu. Gudukatzerat emanaraz gitzazu.
- A.N. : Obeditu nahi duzue?
- Acatu : obeditu nahi dugu
- A.N. : Umiliatuki ?.
- Barrigua: Ba, umiliatuki (le Père les bénit, les caciques plient les genoux)
- A.N. : Lekutu behar duzue hemendik. Bar zirezte zuen herrietan eta zerbitsa leiarki Espanolak; Beiek dute zuen lekua hartuko heamen.. Hemendik aintzinak horiek dira izanen zuen nagusiak. Gu Jesusen Batasuneko jesuistak, ~~Rarguayxhany~~ usten dugu Paragay hau, berze eskualde batean lanean artzeko; Aita Sainduak hala nahi du. Othoi Jainkoaren graziaren ardiesteko, azkar egon zirezte zuen penetan, berme zuen sofrikarioetan, eta kasu guzietan obeditzazue. Aitaren eta Semearen eta Ispiritu Sainduaren Izenian. Amen
(les Caciques se lèvent et se regardent sans comprendre. Acatu et Barrigua s'avancent finalement vers le Père.
- Acatu : Aita Nagusia? Esplika zagutzu solas horiek, Ez dugu konprenitzen.
- A.N. : Gu Jesuistek Paraguay usten dugu.
- Acatu : (aux caciques) Jesuistek usten gaituzte. joaiten xauzkigu les caciques les uns aux autres Jesuistek urten gaituzte
- A.N. : Hemendik aintzina Espanoleri obedituko duzue.
- Acatu : Espanoleri?.. Espanoleri obeditu? Espanoleri obeditu?..Jende saltzale
- Caciques hoierit?... Denak hartzen dazkiguteneri?... Ez, Ez, Ez,...
- Acatu : Espanolek esklabo daukate jendeak. Hori badakigu.Ez gaituztu utziko Aita nagusia?...
- A.N. : Hartu behar duzue zuen kurutzea.
- Acatu : Beren gisa utzi behar ditugu emarteak eta haurrak gure bichtan harzen daukutelarik?...
- Barrigua: Espanol ~~kokoteroen~~ eskuetarat erori behar dugu, gure burua zaindu gabe?
- A.N. : Gogoan emanarazkitzu Jesu-Kristo gure Jaunaren sofrikarioak.
- Acatu : Denak galduko ditugu urten bagituzu....Galduko gure herriak...galduko gure landak... galduko gure arthaldeak...
- Barrigua: Mana zaguzu, Aita Nagusia, gure punalekin guhaurren zilatzea aldean berze, bainan ez eman ~~ju~~ gure:populu guzia galduko duen manna.
- Acatu : Ez dugu Espanoleri obeditu nahi.
- 1 cacique Gure andreak gogoan ditugu
- 2 cacique Gure haurrak
- 3 cacique Gure arthaldeak
- 4 cacique Gure herriak
- 5 cacique Horiek guziak espaholentzat?...
- Acatu : Espanolek gure giristinoak galaraziko dituzte.
- Barrigua : Ez dugu ~~krixtarra~~ Espanolen Kristo ezagutzen.
- 2 cacique: Espanol giristinoak gaistoak dira. Dena bere dute.
- 3 cacique: Zuen kristo ona da Denak emaiten dauzkigu.
- Barrigua : Aita Nagusia utz gitzazu zuen Kristoren saintzerat.
- 5 cacique: Ereman gitzazu , zuk giristino gaichtoen gudukatzerat?...
- Acatu : Ereman gaitzazu gudukatzerat (il s'agenouille)
- Barrigua : Aita Nagusia, Ereman gaitzazu gudukatzerat (il s'agenouille tous les caciques : Ereman gaitzazu gudukatzerat; Tous s'agenouillent le Père demeure immobile, crispé la tête dans les mains)
- Oros : Fedea lanjerrean da eskuade hotan, orai aditu duzun bezala Aita Nagusia. Guk ere Kristoren izenean othoizten zaitugu, ereman gaitzazu denak gudukatzerat (il s'agenouille)
- Likheronari:
- Clarke : Kristoren izenean ereman gitzazu gudukatzerat.

- Libermann : Ez da haratik ez haratik ? Gudua ene Aita, kristoren izenean ?
(il s'agenouille)
- A.N. : Kristoren izenean, kristoren izenean? (colère dans la voix) ez
Norek erran dauzue ene aintzinean belhaunikatzeko? Ez niz ni ez
errege ez ministro... Jainkoaren apez niz.. Chuti sirezte.
(tous se lèvent un long silence)
- Libermann, nahi ditut ikusi goiz huntako bi gizonak.
zoazte zuek. (tous sortent, sauf Oros)
- Oros A.N. : Oros, erranen duzu Mirra jaunari ene maniak obratuak izanen direla
Oros : Ez dezaket...
- A.N. : Zer ez dezake jesuista batek?... Berehala erranen diozu.
Oros : Bekatuan zare. Obeditzeko botuak baliorik gabe ~~sinatsiz~~ bekaturat
eremaiten duelarik. ~~da~~ (da)
- A.N. : Bekaturat eremaiten zaituztet nik?..
Oros : Bere familiaren hiltzea, ez dea bekhatu handia?..Eta hori daukuzu
eginarazi nahi.... nEx zira bekhatu hortaz kargatua izanen ez zu
ez Jesuisten Batasuna, ez baitzitat;obedituko.
- A.N. : Bainan ?..
Oros : Nihaur armadaren buru oldartuko niz, eta eremanen ditut indianok
etsaien gudukatzerat.
- A.N. : Oros ez zira gehiago jesuista...
Oros : Aspaldian denak hortaratuak bide gira. Jainkoaren bitan ere
baduia jesuista kolorerik. .. Jainkoak nahi mundu hau kanbia dadin
eta Paraguay-ko Jesuistek kanbiatu dugu.
- A.N. : Batasunetik kanpo ezarzen zaitut.
Oros : Zu zira zu ihes ari... kanpo ezar bezazu. Errestan ereman bezazue
apez jujen aintzinerat, eta berdin surat. Zuek zernahi eginik
ere, giza jende ez dute sekulan ahantziko obra hau (montrant la
carte) Halsa dutano, oihuka eta gudukatzeko ahala dutano,
beti pobren, ahulen, dohakaben alderdian kausituko nuzu. (
(un temps) Hoha zait Jainkoa mintzatsen.
- A.N. : Preso alcharaziko zaitut.
Oros : Enseia zaitte. Ikasetzeko barne handian kausituko nauzu ja gure
popularen erdian.
- A.N. : Oros.....
Oros : Aita Nagusia.
A.N. : Serioski mintzo naiz: Preso alcharazi behar zaitut. Ezpanolek
kondenatuko zaituzte, eta nik ez dut zure alderat deus ahalko.
Oros : Enbachadorea jin dadila harat nere bilha .
(il sort. Candia et Naguacu arrivent)
- A.N. : Jinarazi zituztet jakiteko zerendako chuchen bathaiatuak izan
nahi duzuen. (ils se regardent sans répondre) Zerek akulatzen
zaituzte Jesu-Kristo gure Salbatzailearen ganat?
- Candia : Aita Nagusia Jainko hori dugu orai othoiztu nahi?
Naguacu : Ba, Jainko hori..
A.N. : Zertako gutarat heldu sirezte? Zoazte Buenos-Ayres-eko Apezpiku-
aren ganat. Eman dezala bataioa zuei eta zuen jende-aldeari.
Apezpikuak ere Kristoren ganat helaraziko zituzte.
- Candia : Apezpikuak eman Kristo ez ^{da} guk behar dugun Kristo.
A.N. : Ikusten dut nor den Zuen Kristo. Erresuma hunen gozamea emanen
duena.
Naguacu : Ba, hori dugu nahi.

- A.N. : Denak ~~ez~~ emaiten daukitzue
 Candia : Jaterat emaiten dauku
 A.N. : Jaterat
 Naguacu : Bestitzen gaitu
 A.N. : Bestitzen
 Candia : Esklabo izaitetik begiratsen
 A.N. : Horra : Begiratsen zaituzte.
 Naguacu : Etcheak egiten danarigu; harmak emaiten, horrekin azkar gira.
 Candia : Hura serbitzatsen bada saria bada.
 Naguacu : Aita Nagusia, hori da nahi dugun Kristo.
 A.N. : Kristo hori dantzagugu ekarri. Adichkide maiteak, enganatu zaituztegu. Jesu-Kristorek ez du nehor begiratzen. Ez du jaterat emaiten ez du ere bestitzen. Bera pobre eta buluzirik dago.
 (en bas du bruit et des coup de feu. Le Père fait signe aux caciques de sortir Il s'approche lui-même de l'escalier.
- Villano : (à la cantonade) AH..Zer lan ederra hori....
 A.N. : (revient en grande émotion avec Villano et Arago) Ene gizonak obeditzen naute. Zuek dituzela zihikatu.. Norek erran dantzue jazarzako daukazu. Aspaldioan finitua izana beharra zuken affera horek.
 Villano : Pedro de Miura Jaunak. Aski beha egona zen; Makila bi burutarik daukazu. Aspaldioan finitua izana beharra zuken affera horek.
 A.N. : Miura Jauna elhekatua dut. Hitzeman daut arras arte beha egoitea.
 Villano : Arratsa da. Ez ziztela gehiago hemendik mugi. Aski malhur baduzu orai artean pitzarazirik.
 Arago : Ikusten duzu zuen indianoak, bihurzen direla.
 A.N. : Ikasetchea nik bakean atchiko dut , utzi hori nere gain? ...
 (Miura entre)
 Pedro jauna geldiarazazu gudua...
 Miura : Berantegi... Gros Aitak berotu ditu indianoak. Ez ginduen hori onharzen ahal .
 A.N. : Galdegin dantzut zonbeit orenen ephia?...
 Miura : Zuen aintzindarieri erreezu: harmak utz.
 A.N. : Mintzatuko nixalote. geldiaraz gudua.
 Miura : Arago eta Villano segi Aita Nagusia. Hek harmak pausatzen badituzte, gureak geldiaraz.
 (le Père s'approche de l'escalier, suivi d'Arago et de Villano
 A.N. : Kristo gure Jaunaren grazia eta amodioaren gatik bota harma horiek (coup de feu, le Père se retourne vers Villano et Arago) Salarat eremanen zaituztet. Zatozte.
 Villano: Ez zaituzte gehiago segitzen..
 A.N. : Ez naute aditu. Zatozte...
 Miura : Segi azue Aita Nagusia. Hari oldarzea ez dira menturatuko.
 (Le Père sort, ainsi que Villano et Arago. Coups de Feu; Puis le bruit cesse brusquement. Un long silence. Le Père revient. Il est blessé et fait un effort visible pour se tenir debout)
 Miura : (se précipite à sa rencontre): Kolpatua zira. Nor da menturatu??
 (le Père a atteint son bureau et s'y cramponne)
 Zure gizonak???
- A.N. : (avec un geste vers la carte Hormi da hobendun...Ene lana.. Erresuma hau...Debrua...
 (il se jette sur la carte et l'arrache du mur. La carte à la main, il s'effondre et ne donnera plus aucun signe de vie jusqu'à la fin du tableau .Seul le coin supérieur droit de la carte est resté cloué au mur avec le portrait de St François Xavier.Miura s'est précipité auprès du Père dont il dégrafe la robe.

- Villano : (qui revient avec Arago Ene egiabidea bethe dut
 Miura : Nahasmendua fini dea?..
 Villano: Amor eman dute.
 Arago : Bitchi da.. Iduri du heien errabia bet-betan gelditu dela kon -
 prentu dutelarik (geste vers le Père toujours étendu à terre)
 Villano : Gure chedetarat heldu gira.
 Miura : Gure chedetarat heldu gira; (toujours aupres du Père)
 Jainkoaren erresuma debarren ganat joan da.

***** Rideau *****

Borzgarren Zatia

La nuit. Le Père étendu sur la grande table, immobile, les yeux ouverts est entouré des Pères qui tiennent chacun un cierge allumé à la main. Au centre le Père Gros, enchaîné et agenouillé. Des soldats espagnols l'entourent. Deux flambeaux attachés au mur par des anneaux de fer éclairent insuffisamment le côté gauche de la scène. Miura est installé dans le fauteuil du Père derrière le bureau, Arago debout, à côté de lui. Le groupe des Pères reste à l'arrière plan et dans la pénombre.

- Arago : Falta dira oraino sinadura zonbeit.
 Miura : Villano Jauna (celui-ci avance) Hartuko dituzu hamabi gizon eta kondenatuak garbituko.
 Villano:
 Miura : Galeretarat kondenatu Jesuistak barkoetan ezariko dituzue.
 Villano Zure manueri nago
 Miura : (à Arago) Erauts gizon horien paparak. (surrexitendite Il consulte les dossiers l'un apres l'autre Chacun des Pères à l'appel de son nom, s'avance vers Miura apres avoir passé son cierge au voisin.

Aita Libermann.

- Libermann : Hemen niz.
 Miura : Prestatuko zira sarri. Galeretat kondenatua zira.... Clarke
 Clarke : Hemen niz.
 Miura : Libermann Aita bezala. Reinegg
 Reinegg : Hemen niz.
 Miura : Galeretat ere kondenatua. Escadon...Clausser, Ortega..Jaquier Briguel. (Les Pères appelés s'avancent l'un apres l'autre et murmurent "présent" Hemen niz. Galeretat kondenatuak. (Les Pères reprennent leurs places. Un temps pendant lequel Miura est plongé dans les dossiers) Händerze hiltzerat kondenatu?
 Arago : Behar da.
 Miura : Nola hautatu dituzu ?
 Arago : Gizon bat eskualde bakotchetik? Ikasi behar dute exemplu horien bidez.
 Miura : Exemplu baliosa...

- Arago : Nahiko dituzu beraz sinatu ?...
- Miura : Ahal othe desaket berzela?...
- Arago : Es dugu egiten ahal berzela ?.... Barkatu nahi baginu ere ez gite gindezake .
- Miura : Barkatu nahi ~~xxxx~~ ~~xxxxxxx~~ ~~xxx~~ ~~xx~~ izanikan ere Gauzek berek ez daukute bethi obeditzen. (il signe) Hiltzerat... Hiltzerat Hiltzerat..... Hiltzerat.... (il signe de plus en plus rapidement Hiltzerat..Hiltzerat.. Hiltzerat.. ..(épuisé, il rassemble les dossiers de la main gauche et les tend à Arago. Horra.Baxter hemendik... (Arago s'incline et sort avec les dossiers, dont l'un le dernier pas encore signé reste oublié devant Don Miura. Miura épuisé, rejette la tête en arrière au fond du fauteuil et ferme les yeux. Cornelis assis depuis le début au bord de la scène s'avance vers lui.
- Cornelis : Sinadura horiek, hiltzerat kondanatze horiek ez dauzute eskua sobera akitu. ?...
- Miura : Libro zira Cornelis.Es zaitut gehiago atchikitzen .Ene lana bururatu da dut?....
- Cornelis : Biba zu (regard vers la fenêtre) Pedro de Miura Jauna nahi dituzia ikusi irabazleak?...
- Miura : Irabazleak?..
- Cornelis : Irabazleak ba. ...Kontent dira orai...Bustillos, Catalde, eta heien lagunak..Zure klika hori besta da..
- Miura : Ez gira hortaz batere kechu. Irabazlea Espana da.
- Cornelis : Oh..Espanolak dira bethi irabazleak. Zonbeit mende hotan.(Il ~~xxxx~~ pousse la mappemonde, qui commence à tourner lentement. Iguzkia ethorzen den aldetik itzalzeradino, espatarekin nagusitu zirezte. (Miura s'approche) Urrun, bethi urrunago.Mundu baxter batetarik berzerat kurri, beti ezpata eskuan.
- Miura : (pensif devant la mappemonde) Beti ezpata eskuan.
- Cornelis : Odola nasai itchuri da zuek pasatu zirezten lekuetan.Hemen eere indarraren bidez finkatzen zirezte. Azken puttarak dituzue. Eskualde hau ere eskutik joaiten ari zauzue; (Il prend le flambeau dans l'anneau et eclaire la mappemonde.) Zuen Indietako lur guziak zertaratuak dira? Gu, gira gu, Hollandresak han zuen nagusi bilhakatuak. Milaka erre gitezue.Haizatu gitezue Satanek bere gidekoak bezala. Eta zuen nagusigoa gure eskuetarada erori Maganales, Filipinez, Calcutta, Goa ...eta holako zonbat... Zer zauzue horietarik gelditzen?.. Eta ez duzue sekulan deus ikasi, sekulan deus...
- Miura : (arrache le flambeau à Cornelis et l'écrase sous son pied) Zure ganik ez du deus ikastea beharik. Etche huntarik joaiten ahal zira. (plus calme) Jainkoak dautzula bidaia on bat.
- Cornelis : Zuri ere lo ezti batekin Jaun Anbachadorea?... (il sort) Le groupe autour du Père, impassible jusqu'à présent commence à s'agiter avec l'entrée bruyante d'Arago)
- Arago : Papae bat falta dut. Hemen gelditua izan behar da. Ah.. Horra. Oros Aitaren kondenamendua...
- Miura : Hiltzerat kondenatua?gutarteko bat?.. (il regarde le dossier)
- Arago : Ez da berzerik egiteko. Hura da hobendun handiena.
- Miura : Bego
- Oros : (au Père qui semble réagir dès les premières paroles) Aita Nagusia ...Absoluzioea. Tiroan garbituko nute. Ez nu heriotzeak izitzen bainan bethiereko;gazitguak. Desobeditu dut.

- A.N. : (commence lentement à parler) Oros Aita, obediencia hitzeman condooan hitza jan duzu. Espata ene nahiaren kontra alchatu duzu. Jesuistena Batasuna odolaren eta ahalgearen perat bota duzu.
- Oros : Ene hutsak aithorzen ditut. Confiteor. (et
- A.N. : Barkatzen dautzut, nik ere bekatu egin dut. ~~Gaitzitzen~~ Galdatu dautzue obeditzea eta ene bihotzaren solan berzerik asmatzen nuen. Jainkoaren erresuma sakrifikatu dut, manua hala zelakotz. bainan, dolurekin egin dut. Gu guzien lana ene eskuez suntsitu dut, bainan ene bihotzak ez zuen nahi. Ene bihotza partikatua zen eta uste nuen Jainkoare n erresuma chutik emaiten ahal zela mundu huntan berean.
- Oros : (à Miura) Prest niz ... (Arago s'approche de lui)
- A.N. : Ez oraino. Ichtant bat utz gaitzatzu. (Il s'est tourné vers la carte) Banakien hori gurekin egonen zela. So egisse, so egizue. (Tout le monde suit la direction de son bras) Frantses Xavierekoa gurekin egon da. Bihotza sutan xankan saildua; Ez daukute hartu ahal izan. So egizue, beha zakozue, . Ahul, bakarrik, , Indiako lurak kurritzen ditu, paganoak giristinotzen, etxenplua emaiten du, bidea erakusten, Hoinberze mila bathaio, haren esku eskuinak ez dezake gehiago. Japonia bitzen du, i ugarteak iragaiten ditu, eta ez zako aski, lur guzia mahixtu behar du. Chinan sartu nahi du. Beha zakozue. So egizue Nabarrako gizona bere sotan plizarkatuarekin. Predikari umil eta ezin akituzkoa... Gose da egarri, zer muntaxan munta du. Lor guzia beretu behar du. Bizkitartean ez litake behar gerlarik ez esklaborik... Huna orai udaskenoko uholdeak, Ugarte batetik berzerat pasatzeko beha dago. Beha, suharra badu eta otholzean ari da. Ez da barkurik haren eremaiteko; Ez medikurik haren arthazeko. Lasto ustelduaren gainean etzanik dago eta ez da gizonik haren soleitzeko. Bainan uros da, badaiki gizon guziak salbatu beharko direla.... Badaikit hainitz haren sailari lothuak direla, eta sus ez dela itzailko. Berriz ethoriko, here bihotz izarri gabekoarekin... Berriz ethorika da (Le Père retombe en arrière.)
- Miura / Nere khara ere ez da ttipatua, Alfonso Fernadez., Españaren eta ene Erregearen alderako Kharra.
- Sur un signe de Miura, Arago emène Oros. Libermann se penche sur le Père, éteint le cierge dans sa main et remonte la couverture sur le ~~marx~~ visage du mort. L'un apres l'autre les Pères s'avancent vers la table sur laquelle ils posent les cierges apres les avoir éteints. Tous s'agenouillent? Miura également. l'obscurité est ~~manne~~ tenant complète dans la partis droite de la scène.
- Aitak : Per Dominum nostrum, Jesum-Kristum, Filium tuum qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti deus, per omnia saecula saeculorum.
- Miura se relève doucement pendant la prière des Pères prend son chapeau sa cape
- Zer irabazi duke gizonak mundu guziaz jabeturik ere, bera gätzen bada?
- (il s'apprete à sortir. D'en bas monte le bruit sourd des tambours du peloton d'exécution) Confiteor, ... Confiteor...

Akabo